

SVRHA OD SLOBODE

Igre u mom srcu

PIŠE VEDRAN BENIĆ

Ovogodišnji dramski program Igara zaključuje premijera adaptacije romana Ivana Salečića „Glava lava“. Okrenute baštini, posebno u prva dva desetljeća Igre baš nisu bile otvorene domaćim suvremenim piscima. Tek su dvije iznimke: „Heraklo“ Marijana Matkovića 1958. i „Zagrljaj“ Ranka Marinkovića iduće godine, obje na gostovanjima zagrebačkoga HNK. A onda je Kosta Spaić 1971. odlučio sustavno pripustiti na Igre suvremene hrvatske pisce, što više s tekstovima namjenski pisanim za dubrovački Festival. Tako je u program XXII. Igara uvrstio „Svrhu od slobode“ Ivana Kušana. Redatelj Miro Medimorec i mladi glumački ansambl s entuzijazmom su se posvetili predstavi. Međutim, uzao čas! Zakotrljao se politički obračun s Hrvatskim proljećem, pa je predstavi i prije nego što je odigrana prišivena nacionalistička etiketa. Bilo je čak i službenih zahtjeva da ne bude izvedena, što Vijeće DLJ većinom glasova ipak nije prihvatilo.

Premijera „Svrhe od slobode“ na Bunićevoj poljani održana je 17. kolovoza 1971. i doživjela ovacije publike. Gledao je i Eugen Ionesco, kojem su se predstava i reakcija publike iznimno svidjeli. Izve-

Kritika Anatolija Kudrjavceva "Ideali u lakrdijaškom ruhu", Slobodna Dalmacija, 21. 8. 1971.

dena je na Igrama i repriza, nešto kasnije odigrana je na zagrebačkom IFSK-u. Nakon toga – nikad više! Ukupno, bilježi samo 2+1 izvedbu, jer su predstava i autori političkom odlukom bili stavljeni – na dugotrajni debeli led. U narednim desetljećima, popularnost Kušanovih djela kod čitatelja postupno je nadjačala piščevu hibernaciju (umro je 2012. godine). U devedesetima, redatelj Miro Medimorec dao je značajan doprinos Domo-

vinskomeratu, potom bio u diplomatskoj službi. Tekst „Svrhe od slobode“ u obliku knjige objavljen je tek 1995. godine. O zabrani predstave i suradnji s Kušanom, Medimorec je opširno govorio na simpoziju u Društvu hrvatskih književnika u kolovozu 2008. Iznio je imena ljudi koji su bili protiv predstave, ali i „amnestirao“ Kostu Spaića: „I neznajući pravu istinu godinama sam ga držao najodgovornijom osobom za nepravdu nanesenu

„Svrhi od slobode“ sve dok jedan svjedok nije otkrio da je Spaić do posljednjeg časa podržavao predstavu i glasovao za njeno izvođenje.“ Istom je prigodom Medimorec rekao da je splitski teatarski kritičar Anatolij Kudrjavcev napisavši „kritiku po naslovom Srbi, osvajači Dubrovnika“ dodatno pokopao sudbinu autora. To baš i nije točno, jer naslov teksta u „Slobodnoj Dalmaciji“ 21.8.1971. glasi „Ideali u lakrdijaškom ruhu“. Kudrjavcev je ocijenio da Kušanov tekst „ne spada u umjetnost, bar ne u užem smislu“, jer se najčešće zadovoljava nivoom dobra vica i spretno dosjetke. Istina, u napisu jest konstatirao kako „u Kušanovoj igri permanentni bizantski osvajači govore srpski“, ali isto tako i to da Dubrovčani dižući „sette-bandiere“ prividnu slobodu plaćaju svojom čašću. Navo- je da se Kušan, bez proklamacija, tabu temama „poigrava lepršavo i vjetrogonjski, ne dozvoljavajući sebi nikakvu težinu poruke, tako da onome kojega je zasvr- bjelo ne preostaje nego da se počee.“ Po- znavajući Toljku, kako su ga svi zvali, ina- če poznatog po oštrome peru (umro je u ožujku 2008.), siguran sam da mu ni na kraj pameti nije bilo pridonijeti političkoj zabrani predstave. Takvih naznaka nema u kritici. Političkih zabrana dubinski se grozim i ja. Stoga i jesam u ovoj rubrici obnovio davnu priču političkom progonu autora i predstave „Svrha od slobode“. Ne ponovilo se!